
УДК 342.9

<https://doi.org/10.5281/zenodo.884164>

© Марченко В.В., 2017

В.В. Марченко

**ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТА І ПРЕДМЕТА
ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ
УКРАЇНИ**

Анотація. У статті проаналізовані та узагальнені теоретико-правові підходи до визначення сутності понять «об'єкт» і «предмет», у результаті чого були запропоновані авторські визначення об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади.

Ключові слова: електронне управління, електронний уряд, органи виконавчої влади, об'єкт електронного управління, суб'єкт електронного управління.

Аннотация. В статье проанализированы и обобщены теоретико-правовые подходы к определению сущности понятий «объект» и «предмет», в результате чего были предложены авторские определения объекта и предмета электронного управления в органах исполнительной власти.

Ключевые слова: электронное управление, электронное правительство, органы исполнительной власти, объект электронного управления, субъект электронного управления.

Annotation. The concept of object and subject of e-governance in executive authority. The paper analyzed and summarized the different theoretical and legal approaches to defining the essence of the concepts of «object» and «subject». Thus the author's definitions of the object and the subject of e-governance in the executive branch were proposed.

Key words: e-governance, e-government, the executive authorities, the object of e-governance, the subject e-governance.

Метою статті є дослідження сутності і визначення поняття об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади. При дослідженні об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади вважаємо за доцільне проаналізувати поняття «об'єкта» і «предмета» і визначитися з сутністю власне об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади. У даному контексті слід звернути увагу, по-перше,

на те, що наявність об'єкта, як справедливо зазначає В.С. Авдонін, обумовлює необхідність діяльності того чи іншого суб'єкта – управлінської системи [1, с. 10], що, у свою чергу, обґрунтовує актуальність обраної наукової проблематики. По-друге, при визначенні сутності «об'єкта» і «предмета» важливо досліджувати дані категорії в тісному зв'язку, виходячи з того, що вони співвідносяться як загальне і часткове. У загальному розумінні об'єктом є:

- 1) дійсність, яка існує поза свідомістю людини і незалежно від неї;
- 2) явище, предмет, особа, на які спрямована певна діяльність, увага тощо;
- 3) предмет наукового та ін. дослідження, спеціальних зацікавлень, компетенції та ін. [2, с. 495].

На думку Ю.І. Цекова, об'єктом є процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення [3, с. 16]. В.І. Войтко вважає, що об'єкт – це матеріальний предмет пізнання і практичного впливу з боку суб'єкта [4, с. 108]. З точки зору В.Н. Садовського, об'єкт являє собою будь-яку річ, явище, процес, відношення між явищами, тобто все те, що є непізнаним, протистоїть знанню і пізнається [5, с. 180–189]. Цікава і позиція В.Н. Бабаєва з цього приводу, який вважає, що об'єкт – це система, що підкоряється владній волі суб'єкта і виконує його рішення, тобто система, якою управляють [6, с. 36].

У свою чергу, в загальному розумінні предмет – це:

- 1) будь-яке конкретне матеріальне явище, сприймається органами почуттів;
- 2) логічне поняття, що становить зміст думки, пізнання і т. ін.;
- 3) те, на що спрямована пізнавальна, творча, практична діяльність кого, чого-небудь;
- 4) коло знань, що становить окрему дисципліну викладання [7, с. 527].

Конструктивною вважаємо точку зору Ю.І. Цекова, який стверджує, що предмет знаходиться в межах об'єкта [3, с. 16], інакше кажучи, поняття «об'єкта» і «предмета» співвідносяться як загальне і часткове, через що в об'єкті виділяється конкретна його частина – предмет. Аналогічне судження випливає з позиції В.І. Войтко, який зазначає, що предмет – це пізнаний об'єкт, про який є знання, через що трансформація об'єкта в предмет передбачає перехід суб'єкта від пізнання об'єкта до його здійснення практичних перетворень [4, с. 108]. Тобто ті речі, явища, процеси, їх сторони і відносини, які вже відомі, зафіксовані в тій чи іншій формі знання, але підлягають подальшому дослідженню, є предметами [8, с. 360]. Отже, поняття предмета є частковим, а об'єкта – загальним, оскільки предмет є пізнаним об'єктом, який потребує подальшого дослідження.

Досліджуючи сутність об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні, слід звернути увагу на трактування понять об'єкта і предмета в адміністративному праві, з огляду на те, що правовідносини, які виникають у сфері електронного урядування та в цілому діяльності органів виконавчої влади, регламентуються в основному нормами адміністративного законодавства.

Так, на думку Г.М. Петрова, об'єктом адміністративного права є предмети і матеріальні речі, а також немайнові відносини (дії, поведінка людей) [9, с. 85]. Ю.М. Козлов розглядає об'єкт адміністративного права як дії, поведінку учасників управлінських відносин [10, с. 102]. Однак вважаємо, що дії або бездіяльність у більшій мірі характеризують юридичні факти, ніж об'єкт адміністративного права.

Проте, на думку В.В. Копейчикова, об'єктом адміністративного права є управління, причому під державним управлінням автор розуміє підзаконну виконавчу і розпорядчу діяльність органів державного управління, спрямовану на практичне виконання законів у процесі повсякденного і безпосереднього керівництва господарським, соціально-культурним та адміністративно-політичним ладом [11, с. 590]. На наш погляд, дане визначення є досить загальним, оскільки управління можна віднести до об'єктів й інших галузей права.

У свою чергу Ю.П. Битяк підкреслює, що об'єктом адміністративно-правових відносин є те, заради чого виникають правовідносини (дії, утримання від дій) [12, с. 41].

Аналогічно С.Т. Гончарук стверджує, що об'єкт відображає те, для чого вони виникають, розвиваються і припиняються адміністративно-правові відносини, які уособлюють характер діяльності суб'єктів (дій або бездіяльності), юридичні наслідки їх поведінки і т. ін. [13, с. 32], з чим також не можемо погодитися в повній мірі. На позитивну оцінку, на наш погляд, заслуговує точка зору Є.В. Курінного щодо того, що об'єктом адміністративно-правових відносин є частина загальних (публічних) потреб та інтересів, які реалізуються за допомогою норм адміністративного права [14, с. 34–45]. Вважаємо, що саме таке розуміння об'єкта адміністративно-правових відносин може бути покладене в основу визначення сутності об'єкта електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні, оскільки останнє носить «сервісний» характер і орієнтоване саме на задоволення потреб та інтересів громадян та інших суб'єктів електронного урядування.

Аналізуючи і узагальнюючи розглянуті наукові підходи до розуміння об'єкта і предмета в загальному значенні, пропонуємо визначити поняття об'єкта і предмета електронного урядування в органах виконавчої влади:

– об'єкт електронного урядування в органах виконавчої влади – це сукупність потреб, інтересів і запитів суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які за допомогою використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій узгоджуються і задовольняються в формі електронних адміністративних послуг та електронної взаємодії в цілому для забезпечення якості державного управління, відкритості та прозорості влади для людини і громадянина, громадських організацій, бізнес – структур;

– предмет електронного урядування в органах виконавчої влади – це адміністративно-правові відносини суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які виникають, розвиваються і припиняються при безпосередньому наданні/отриманні ними електронних послуг, а також здійснення інших функцій і завдань органів виконавчої влади в процесі виробництва внутрішньої і зовнішньої владно-розпорядчої діяльності з використанням інтегрованої інформаційної системи електронного управління.

При цьому основними напрямками суспільних потреб і запитів суб'єктів електронного урядування, які формують його об'єкт, вважаємо такі:

1) створення, відправлення, передавання, одержання, обробка, використання, контроль за виконанням і зберіганням електронних документів;

2) технологічне об'єднання функціонально пов'язаних складових системи електронної взаємодії і комплексна система захисту інформації;

3) доступ і забезпечення за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій до завантаження, заповнення, подання в електронній формі заяв та інших документів, звернення до дистанційної оплати за надання адміністративної послуги, в електронній формі, а також отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їх заяв і результатів надання адміністративних послуг;

4) безпосереднє задоволення потреб і запитів фізичних і юридичних осіб у сфері фінансів (податки, страхування, фінансові послуги і т. ін.), соціального захисту (пенсійне, соціальне забезпечення та ін.), реєстрації (фізичних осіб-підприємців, юридичних осіб тощо), нотаріальної діяльності, громадянства і міграції, освіти і культури, сім'ї, безпеки і захисту, зв'язку і інформатизації, зовнішньоекономічної діяльності, нерухомого майна та будівництва, сільського господарства, природних ресурсів і екології, транспорту, інтелектуальної власності тощо.

Література

1. Авдонин В.С. Правоохранительные органы. Сборник схем: учебное пособие для юридических вузов / В.С. Авдонин, Е.А. Карпов, А.Б. Науменко. Отв. ред. канд. юрид. наук. доц. Г.В. Дроздов. – М.: Новый юрист, 1997. – 112 с.;
2. Словник української мови. В 11 т. Т. 5 : Н-О / ред. В. О. Винник, Л. А. Юрчук. – К. : Наук. думка, 1974. – 840 с.;
3. Довідник здобувача наукового ступеня: 36. нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук. кадрів вищої кваліфікації / Упоряд. Ю. І. Цеков; Передмова до 3-го, 2-го і з переднього сл. до 1-го вид. Р. В. Бойка. – 3-тє вид., випр. і допов. – К.: Ред. «Бюл. Вищої атестац. коміс. України: Вид-во «Толока», 2004. – 56 с.;
4. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Головн. вид. видавн. об'єд. «Вища школа», 1982. – 216 с.;
5. Садовский В.Н. Методологические проблемы исследования объектов, представляющих собой системы // Социология в СССР: В 2 т. / Ред.-сост. Г. В. Осипов. Изд. изм. – М.: Мысль, 1966. – Т. 1. – 532 с.;
6. Бабаєв В.М. Текст лекцій з дисципліни «Електронне урядування» / В.М. Бабаєв, М.М. Новікова, С.О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 127 с.;
7. Словник української мови. В 11 т. Т. 7 : Поїхати-Приробляти. – К. : Наук. думка, 1976. – 724 с.;
8. Философский энциклопедический словарь / Ред.-сост. Е.Ф.Губский, Г.В.Кораблева, В.А.Лутченко. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 576 с.;
9. Петров Г.М. Советское административное право. Часть общая. – Л., 1961. – 364 с.;
10. Козлов Ю.М. Предмет советского административного права. – М.: Изд-во МГУ, 1967. – 160 с.;
11. Правознавство: підручник / ред. В. В. Копейчиков. – 7-ме вид., стер. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 736 с.;
12. Адміністративне право України: Підруч. для юрид. вузів і фак-в / За ред. Ю.П. Битяка. – Х., 2001. – 528 с.;
13. Гончарук С.Т. Адміністративне право України: навч. посіб. – К., 2000. – 240 с.;
14. Курінний Є.В. Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування. Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: Юридична академія МВС України, 2002. – 92 с.;
15. Алфьоров С.М. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. / С.М. Алфьоров, С.В. Ващенко, М.М. Долгополова, А.П. Купін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.;
16. Коваль Л.В.Адміністративне право України / Л.Коваль. – К., 1994. – 208 с.;
17. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.;
18. Кубко Є.В. Про предмет адміністративного права / Є.В. Кубко // Право України. – 2000. – №5. – С. 3–6.